

MANAGEMENT OF NON-PERFORMING LOANS OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE AS A FACTOR OF EFFECTIVE LENDING TO THE ECONOMY

The article is devoted to analysis of non-operating assets of the banking system of Ukraine. The share of non-performing loans as a whole and in terms of banks by the form of ownership and type of economic activity of enterprises was analyzed. The transformation of the Ukrainian economy is reflected in the changes in the legislation in the financial sector; first of all, by the Resolutions of the National Bank of Ukraine. Experience of foreign countries, cooperation with the International Monetary Fund and other financial institutions of the world system allowed to move to a new level of risk assessment in the direction of lending to legal entities in the territory of Ukraine. Lack of a clear system of risk management, opacity of activity by borrowers, significant political pressure on the banking system between 2011 and 2014, monopoly of certain groups of banks in the banking market, lack of clear business strategies of banks became prerequisites for the emergence of a large number of non-performing loans in Ukraine. The results of the study demonstrate a significant portion of non-performance loans. These are mainly loans from state banks and banks with Russian capital. The introduction of international experience in dealing with non-working assets does not reveal concrete examples of the emergence of such assets in the territory of Ukraine. Lending to industries such as construction, trade, manufacturing and processing needs higher risk assessment approaches. Concrete examples of work to reduce the non-working portfolio are the dynamics of the problem portfolio of banks during the last year. System banks with foreign capital work more effectively to eliminate non-performing assets. Analysis of specific examples of non-working assets is the next chain in the disclosure of non-performing loans by those. State regulation of competition with imported producers, reduction of tax burden on enterprises, introduction of state projects to maintain the performance of producers should be the first key to reducing the problem debt of banks. Expansion of the powers of banks to manage enterprises in case of borrowing in the structure of the balance sheet by more than 50% should also be considered and legalized.

Key words: non-performing loan (NPL), loan portfolio, banking system, industry.

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-3-48>

УДК 336.71

Новосолова О.С.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Херсонський національний технічний університету

Novosolova Olena

Kherson National Technical University

ЛІКВІДНІСТЬ БАНКУ ТА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК ІНДИКАТОР ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто основні підходи до визначення ліквідності банку. Зазначено, що найважливішим аспектом ліквідності банку варто вважати узгодженість строків залучення та розміщення банківських ресурсів. Аналіз строкової структури активів та зобов'язань вітчизняних банків виявив значне переважання залучених коштів на вимогу та розміщення цих ресурсів здебільшого у середньо- та довгострокові активи, що генерує значний ризик ліквідності банківської системи. У роботі досліджено дотримання нормативів ліквідності загалом у банківській системі. Обґрунтовано, що розрахунок нормативів банківської діяльності на рівні системи некоректно відображає зміни рівня ліквідності, більш доцільним є моніторинг нормативів для кожного конкретного банку. Досліджено динаміку операцій НБУ з надання кредитів рефінансування та продажу депозитних сертифікатів банкам України. Визначено основні проблемні аспекти забезпечення оптимального рівня ліквідності банківської системи України та шляхи їх нейтралізації.

Ключові слова: ліквідність банку, нормативи ліквідності, облікова ставка, активи, зобов'язання, рефінансування, депозитні сертифікати НБУ.

Постановка проблеми. Фінансовий сектор в Україні, як і в багатьох інших країнах, є банкоцентричним, а отже, саме через банківські установи акумулюється,

трансформується та перерозподіляється основна частина заощаджень господарюючих суб'єктів. Фінансово стійкий та надійний банківський сектор виступає

локомотивом соціально-економічного розвитку: створює сприятливі умови для ефективного перерозподілу фінансових ресурсів, забезпечує поживлення інвестиційних процесів, формує платоспроможний попит на вітчизняних ринках, сприяє зростанню рівня життя. Однією з основних умов надійності та ефективності банківського сектору є забезпечення належного рівня його ліквідності, що може бути досягнуто заходами грошово-кредитної політики, включаючи як традиційні, так і нетрадиційні її інструменти, і ліквідності кожної окремо взятої банківської установи, досягнутої за допомогою менеджменту активів та пасивів банку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивченню проблематики банківської ліквідності присвячено чимало досліджень вітчизняних фахівців, зокрема О. Васюренка, О. Дзюблюка, О. Колодізева, І. Івасіва, Б. Луціва, М. Макаренка, В. Міщенко, Л. Примостки, В. Рудана та ін. Серед зарубіжних учених необхідно відзначити праці Ф. Аллена, А. Девенпорта, Д. Даймонда, Ф. Дібвіга, О. Лаврушина, Р. Міллера, Г. Панової, Р. Ранкьєре, П. Роуза, Д. Сінкі та ін. Водночас актуальним залишається питання функціонування банківської системи в умовах не тільки недостатньої ліквідності, а й її надлишку. Сучасні інструменти регулювання ліквідності з боку регулятора не повною мірою здатні забезпечити ефективне управління ліквідністю банківської системи.

Формулювання цілей статті. Метою статі є уточнення дефініції «ліквідність банку» та її взаємозв'язку з поняттям «ліквідність банківської системи», а також оцінка показників ліквідності банківської системи України і надання рекомендацій щодо забезпечення її прийняттого рівня.

Виклад основного матеріалу. Тлумачення ліквідності банку в сучасних теоретичних працях та практиці не має однозначного характеру. Сам термін «ліквідність» походить від латинського liquidus – «рідкий», «текучий». В економічній науці це поняття характеризує легкість реалізації, продажу, заміщення матеріальних цінностей та інших активів грошовими коштами [1, с. 186].

Вважається, що у банківській справі дефініція «ліквідність» поширилася від терміну «ліквідітет», запровадженого німецькими економістами у XIX ст., що визначається як сукупність активів банку, які можуть бути легко реалізовані на грошовому

ринку за готівкові гроші для виконання поточних зобов'язань і платежів [2, с. 395].

Аналіз теоретичних напрацювань із зазначеної проблематики показав, що можна виділити три основні підходи до трактування «ліквідності банку»:

1. Ліквідність як «здатність банку виконувати свої зобов'язання» (Інструкція «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [3], С. Мочерний, В. Міщенко, Т. Крішталь, О. Лаврушин та ін.).

2. Ліквідність як «співвідношення активів та зобов'язань банку» (Б. Райзберг, Л. Лозовський, Е. Стародубцева та ін.).

3. Ліквідність як «можливість перетворення активу у платіжні засоби» (Г. Панова та ін.) [4, с. 38].

Виходячи із дворівневої структури банківської системи України, більшість вітчизняних науковців пропонують розглядати банківську ліквідність у двох вимірах: нижчий рівень – окремі банківські установи, вищий рівень – центральний банк (рис. 1)

Термінологічний аналіз визначення ліквідності банку дає змогу констатувати, що кожен зі згаданих підходів описує окремі аспекти цього поняття. На нашу думку, найбільш доцільно дати таке визначення ліквідності банку: це здатність банку своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання, задовольняти запити платоспроможних клієнтів на кредитні кошти за умови забезпечення позитивної маржі та виконання нормативів банківської діяльності, встановлених регулятором.

Таким чином, найважливішим аспектом ліквідності банку варто вважати узгодження строків залучення та розміщення банківських ресурсів. У табл. 1 наведено склад активів та зобов'язань банків за строками погашення.

Як видно з даних таблиці 1, вітчизняні банки постійно нарощували свою ресурсну базу. При цьому перевага надавалася залученню коштів на вимогу, а розміщувалися ці ресурси здебільшого у середньо- та довгострокові активи, що породжує ризик ліквідності банківської системи.

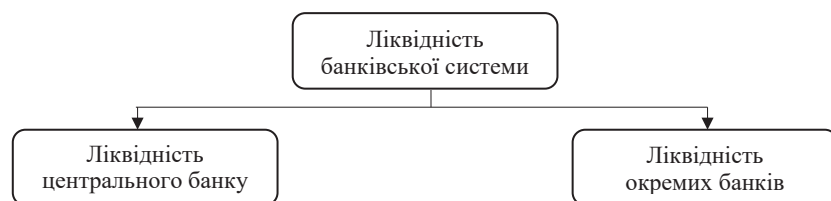

Рис. 1. Структура ліквідності банківської системи [3, с. 38]

Таблиця 1

Активи та зобов'язання банків за строками погашення у 2018–2019 роках

Роки	Активи				Всього	Зобов'язання				Всього
	на вимогу	до 1 міс.	1-12 міс.	більше 1 року		на вимогу	до 1 міс.	1-12 міс.	більше 1 року	
2018*	277,0	187,0	355,0	475,0	1294,0	513,0	223,0	302,0	151,0	1189,0
2019*	265,5	185,1	374,8	445,5	1270,9	518,3	210,9	293,2	127,6	1150,0

*Примітка: дані Звіту про фінансову стабільність на грудень відповідного року.

Джерело: складено автором за даними [5]

На рис. 2 наочно відображено ситуацію з узгодженістю строків залучення ресурсів та їх розміщенням.

У 2018 році у структурі зобов'язань банків незмінно найбільшу частку займали короткострокові: 62% мали залишковий строк погашення до 1 місяця. Структура зобов'язань відрізняється від розрізу активів, з яких 64% мають залишковий термін понад 1 місяць. За підсумками 2019 року ситуація практично не змінилася: майже 65% своїх зобов'язань банки залучають на період до 1 місяця, а кошти на вимогу перевищували 45% зобов'язань банків. А отже, банки переважно покладаються на короткострокове фінансування, але проводять кредитні операції на суттєво триваліші терміни. Однак такий значний розрив у строках погашення активів та зобов'язань створює ризики ліквідності.

Другим важливим аспектом забезпечення ліквідності є дотримання нормативів ліквідності. Як показує аналіз табл. 2, нормативи ліквідності виконуються банками з надлишком.

Слід зазначити, що статистичні дані за останні 4 роки, наведені в таблиці 2, засвідчують відсутність різких коливань у значеннях цих нормативів. Максимальні значення нормативів ліквідності Н5 та Н6 зафіксовані у 2017 році, а Н4 – у 2018 році. Окрім того, Національним банком України із вересня 2019 року припинено розрахунок двох нормативів – Н4 та Н5, оскільки запроваджений у грудні 2018 року норматив LCR, що установлює мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття чистого очікуваного відтоку грошових коштів упродовж 30 днів з урахуванням стрес-сценарію, є більш жорстким, а тому

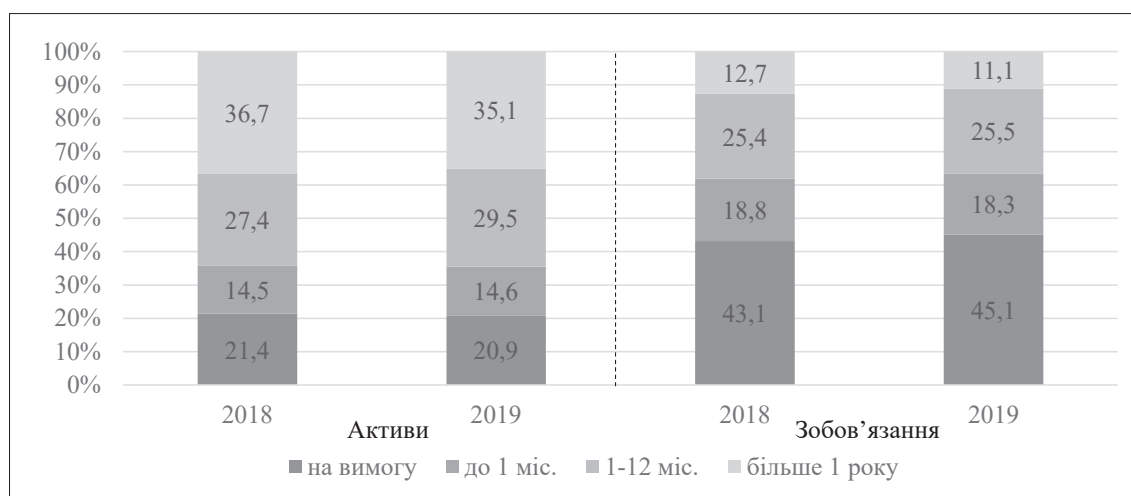

Рис. 2. Структура активів та зобов'язань банків України за строками погашення у 2018–2019 роках, %

Джерело: складено автором за даними джерел [5]

Таблиця 2

Нормативи ліквідності банківської системи України у 2016–2019 роках

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019 року від	
					2018 року	2016 року
Норматив миттєвої ліквідності (Н4)*						
Фактичне значення (Н4), %	60,79	55,55	68,66	-	-	-
Нормативне значення (Н4), %	20	20	20	-	-	-
Відхилення від нормативу, в.п.	+40,79	+35,55	+48,66	-	-	-
Норматив поточної ліквідності (Н5)*						
Фактичне значення (Н5), %	102,14	108,08	99,12	-	-	-
Нормативне значення (Н5), %	40	40	40	-	-	-
Відхилення від нормативу, в.п.	+62,14	+68,08	+59,12	-	-	-
Норматив короткострокової ліквідності (Н6)						
Фактичне значення (Н6), %	92,09	98,37	93,52	94,35	+0,83	+2,26
Нормативне значення (Н6), %	60	60	60	60	0	0
Відхилення від нормативу, в.п.	+32,09	+38,37	+33,52	+34,35	-	-

*Примітка: відповідно до змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджених постановою Правління НБУ від 1.08.2019 р. № 102, починаючи з 2.09.2019 р. економічні нормативи Н4 і Н5 не розраховуються.

Джерело: складено автором за даними джерел [5]

немає практичної доцільності у подальших розрахунках Н4 та Н5 [6].

У наукових колах досить поширеною є думка про те, що розрахунок нормативів банківської діяльності на рівні системи не може повною мірою характеризувати зміни рівня ліквідності. Таке твердження пояснюється тим, що наявні нормативи розраховуються не для конкретного банку. Внаслідок цього спотворюються дані, оскільки великі банки з широкою мережею відділень, масштабними проектами та доступом до кредитів рефінансування можуть виконувати, навіть значно перевиконувати, встановлені значення нормативів ліквідності. Водночас малі та середні банки не мають досить можливостей щодо виконання нормативів ліквідності. Тому усереднення значень нормативів ліквідності в системі у кризових умовах нівелюватиме негативні значення нормативів для малих і середніх банків, результатом чого може стати відсутність своєчасних антикризових заходів [4, с. 89].

Національний банк України у межах своїх повноважень здійснює регулювання ліквідності банківської системи, дотримуючись визначених монетарних параметрів та таргетів щодо управління грошово-кредитним ринком. Стандартними інструментами регулювання ліквідності банківської системи є кредити рефінансування та операції з цінними паперами. У таблиці 3 наведено динаміку операцій з рефінансування банків України.

Станом на кінець 2019 року кредитний портфель НБУ становив 45,0 млрд грн., що є найнижчим показником за останні 4 роки. Максимальна сума кредитів рефінансування у досліджуваному періоді була зафіксована у 2016 році – 67,9 млрд грн. У грудні 2016 року НБУ запровадив додатковий інструмент екстреної підтримки ліквідності для платоспроможних банків – ELA (Emergency liquidity assistance). Отримані в межах ELA кредитні кошти банки можуть спрямувати тільки на виконання зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами (крім пов'язаних із банком осіб) [7].

Відзначимо, що істотне зростання коштів, вкладених банками у депозитні сертифікати НБУ, свідчить про їхню значну привабливість як інструмента управління ліквідністю. Однак подальше нарощування вкладень у депозитні сертифікати приведе до стиснення кредитування приватного сектору та домогосподарств.

Спробуємо відстежити взаємозалежність обсягів монетарних операцій НБУ з регулювання ліквідності банківської системи та основних процентних ставок за активними та пасивними операціями регулятора. Аналізуючи річні звіти Національного банку України на рис. 3, спостерігаємо загальну динаміку зміни основних процентних ставок протягом 2016–2019 років.

Загальна тенденція зміни цих показників відображає такі результати: всі проаналізовані процентні ставки з 2016 по 2018 рік синхронно зростали незначними темпами, проте за підсумками 2019 року відбулося різке їх зменшення. У періоди, коли облікова ставка НБУ була на рівні 18–15%, банки залучали депозити під 16–13% та вкладали їх переважно у депозитні сертифікати НБУ. Тобто банки дотримувалися виваженої політики формування активів, віддаючи перевагу безризиковим операціям та отриманню гарантованого доходу, фактично звівши кредитування до мінімуму.

Зниження ставок рефінансування має забезпечити здешевлення кредитних ресурсів, у тому числі це є сигналом для зменшення дохідності облігацій внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) та перенаправлення залучених банками коштів на кредитування бізнесу та населення. Такі кроки також приведуть і до зменшення відсотків за депозитними сертифікатами НБУ та депозитними вкладками фізичних і юридичних осіб, зробивши традиційні кредитні операції більш вигідними для банківських установ.

Ще одним інструментом регулювання ліквідності є операції з ОВДП, дані стосовно структури власників яких наведено у таблиці 4.

Таблиця 3

Динаміка монетарних операцій Національного банку України у 2016–2019 роках, млрд грн

Роки	Кредити рефінансування банків (залишок за основною сумою)	в тому числі:				Депозитні сертифікати Національного банку України (залишок за основною сумою)	в тому числі:	
		кредити овернайт	тендерні кредити	інші кредити			депозитні сертифікати овернайт	депозитні сертифікати, розміщені на тендері
				всього	з них: без неплатоспроможних та банків у стадії ліквідації			
2016	67,9	0,0	1,6	66,3	21,3	68,0	20,7	47,3
2017	61,7	0,0	7,4	54,3	11,1	67,0	37,3	29,7
Абсол. приріст 2017/2016 роки	-6,2	0,0	+5,8	-12,0	-10,2	-1,0	+16,6	-17,7
2018	54,8	0,0	4,2	50,6	9,8	61,9	30,1	31,8
Абсол. приріст 2018/2017 роки	-6,9	0,0	-3,2	-3,7	-1,3	-5,1	-7,2	+2,1
2019	45,0	0,0	0,1	44,9	7,6	152,0	58,8	93,2
Абсол. приріст 2019/2018 роки	-9,8	0,0	-4,1	-5,7	-2,2	+90,1	+28,7	+61,4

Джерело: складено автором за даними джерел [8], дані на кінець періоду

Залишок ОВДП у портфелі банків України за 2019 рік становив 334,3 млрд грн. (або понад чверть сукупних активів вітчизняних банків) та дещо знизився порівняно із 2018 роком, що ще раз підтверджує попередні висновки про обережну політику формування активів. Зменшилася і частка портфеля НБУ в загальному обсязі ОВДП в обігу протягом 2016–2019 років – з 57,2% до 41,0%.

Через активне залучення нерезидентів до купівлі ОВДП за високими відсотками, які прив'язані до розміру облікової ставки НБУ, відбувся перерозподіл структури власників ОВДП. Водночас зниження облікової ставки НБУ призведе до падіння доходності ОВДП, і боргові цінні папери українського уряду будуть менш привабливими для іноземних інвесторів.

Висновки. Отже, вітчизняні банківські установи опинилися у ситуації надлишку короткострокової ліквідності та обмеженості довгострокових залучених ресурсів. Надлишкова ліквідність генерує негативний вплив на ефективність функціонування банківської

системи, оскільки призводить до зниження рівня одержуваного прибутку. Низький рівень довгострокових зобов'язань банків створює перешкоди для проведення експансійної кредитної політики, а подальше зниження депозитних ставок ще більше ускладнить залучення довгострокових коштів клієнтів.

У нинішній ситуації, що отримала назву «локдаун», банки не можуть проводити повноцінне кредитування економіки, оскільки невизначеність економічної ситуації, обмежувальні карантинні заходи уряду, падіння світових ринків та загроза масових банкрутств створюють додаткові ризики для функціонування банківської системи. За таких умов на банківському ринку України відбуватиметься посилення конкуренції, а банки з бездоганною репутацією матимуть змогу залучити більші обсяги ресурсів. Призупинення кредитування створить додаткові загрози для діяльності малих та середніх банків, яким все важче буде зберегти прийнятний рівень ліквідності та виконувати нормативи регулятора.

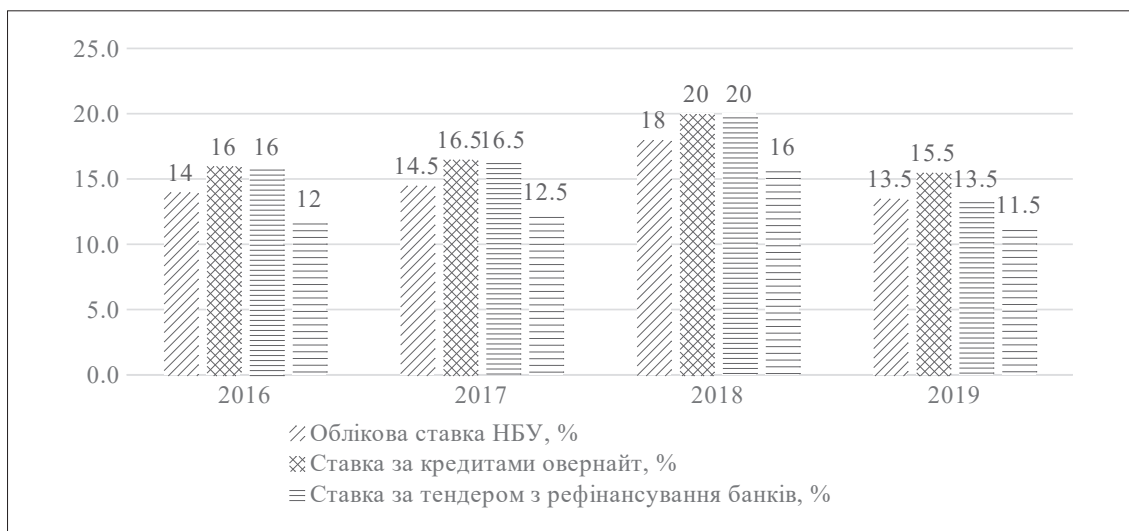

Рис. 3. Процентні ставки НБУ за операціями регулювання ліквідності у 2016–2019 роках, %

Джерело: складено автором за даними джерел [8]

Таблиця 4

Структура власників ОВДП в Україні у 2016–2019 роках

Період	Усього	Облігації, які знаходяться у власності					
		НБУ	Банків	Юридичних осіб	Фізичних осіб	Нерезидентів	
2016 рік	млрд грн.	667,6	381,9	255,5	23,6	0,1	6,5
	питома вага, %	100,0	57,2	38,3	3,5	0,0	1,0
2017 рік	млрд грн.	750,3	360,6	360,8	22,2	1,5	5,2
	питома вага, %	100,0	48,1	48,1	3,0	0,2	0,7
2018 рік	млрд грн.	749,9	360,6	360,5	22,1	1,5	5,2
	питома вага, %	100,0	48,1	48,1	3,0	0,2	0,7
2019 рік	млрд грн.	822,7	337,1	334,3	26,0	9,6	115,8
	питома вага, %	100,0	41,0	40,6	3,2	1,2	14,1

Джерело: складено автором за даними джерел [8]

Отже, основні зусилля банків повинні спрямовуватися на залучення довгострокових коштів клієнтів як за рахунок надання клієнтам вигідних умов, так і за рахунок використання сучасних прийомів маркетингу. Стратегічними орієнтирами забезпечення достатнього рівня ліквідності банківської системи з боку держави є запровадження довгострокового

цільового рефінансування під державні програми розвитку та подальше зниження ставок за депозитними сертифікатами, що дасть змогу спрямувати вільні кошти банків в економіку.

Перспективними напрямками подальших наукових пошуків є дослідження рівня ліквідності системно важливих банків України.

Список літератури:

1. Енциклопедія банківської справи України / за ред. В.С. Стельмаха. Київ : Молодь: Вид. Дім «Ін Юре», 2001. 680 с.
2. Зверук Л.А., Руденко В.Ю. Система управління ліквідністю банківської установи. *Бізнес Інформ*. 2018. № 11. С. 394–401.
3. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368 (дата оновлення 24.03.2020). URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/page> (дата звернення 03.05.2020).
4. Рудан В.Я. Управління ліквідністю банківської системи України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, 2016. 304 с.
5. Наглядова статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення 08.05.2020).
6. Скасовуються економічні нормативи миттєвої та поточної ліквідності. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/skasovuyutsya-ekonomichni-normativi-mittjevoyi-ta-potochnoyi-likvidnosti> (дата звернення 03.05.2020).
7. Національний банк запроваджує новий інструмент екстреної підтримки ліквідності банків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zaprovadjuje-noviy-instrument-ekstrenoyi-pidtrimki-likvidnosti-bankiv> (дата звернення 03.05.2020).
8. Грошово-кредитна статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms> (дата звернення 08.05.2020).

References:

1. Stelmakh V.S. (2001) *Entsyklopediia bankivskoi spravy Ukrainy* [Encyclopedia of Banking of Ukraine]. Kyiv: Youth: Ed. House of In Jure. (in Ukrainian)
2. Zveruk L.A., Rudenko V.Y. (2018) *Systema upravlinnia likvidnistiu bankivskoi ustanovy* [Liquidity management system of banking institutions]. *Biznes Inform*, no 11, pp. 394–401.
3. Pro zatverdzhennia Instruktсии pro poriadok rehuliuвання diialnosti bankiv v Ukraini : Postanova Natsionalnoho banku Ukrainy vid 28.08.2001 № 368 [On approval of the Instruction on the procedure for regulating the activities of banks in Ukraine: Resolution of the National Bank of Ukraine of August 28, 2001 № 368]. Available at: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/page> (accessed: 03.05.2020).
4. Rudan V.Ya. *Upravlinnia likvidnistiu bankivskoi systemy Ukrainy* [Liquidity management of the banking system of Ukraine] (PhD Thesis), Ternopil: Ternopil National Economic University.
5. Nahliadova statystyka NBU [Supervisory statistics of the NBU]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (accessed: 08.05.2020).
6. Skasovuyutsia ekonomichni normatyvy myttjevoyi ta potochnoi likvidnosti [Economic standards of instant and current liquidity are abolished]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/skasovuyutsya-ekonomichni-normativi-mittjevoyi-ta-potochnoyi-likvidnosti> (accessed: 03.05.2020).
7. Natsionalnyi bank zaprovadzhuie novyi instrument ekstrenoi pidtrymky likvidnosti bankiv [The National Bank introduces a new instrument for emergency support of bank liquidity]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zaprovadjuje-noviy-instrument-ekstrenoyi-pidtrimki-likvidnosti-bankiv> (accessed: 03.05.2020).
8. Hroshovo-kredytна statystyka NBU [Monetary statistics of the NBU]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms> (accessed: 08.05.2020).

ЛИКВИДНОСТЬ БАНКА И БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ КАК ИНДИКАТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассмотрены основные подходы к определению понятия «ликвидность банка». Отмечено, что важнейшим аспектом ликвидности банка следует считать согласованность сроков привлечения и размещения банковских ресурсов. Анализ срочной структуры активов и обязательств отечественных банков выявил значительное преобладание привлеченных средств по требованию и размещение этих ресурсов преимущественно в средне- и долгосрочные активы, что генерирует значительный риск ликвидности банковской системы. В работе проведено исследование соблюдения нормативов ликвидности в целом по банковской системе. Обосновано, что расчет нормативов банковской деятельности на уровне системы некорректно отображает изменения уровня ликвидности, более целесообразным является мониторинг нормативов для каждого конкретного банка. Исследована динамика операций НБУ по предоставлению кредитов рефинансирования и продажи депозитных сертификатов банкам Украины. Определены основные проблемные аспекты обеспечения оптимального уровня ликвидности банковской системы Украины и пути их нейтрализации.

Ключевые слова: ликвидность банка, нормативы ликвидности, учетная ставка, активы, обязательства, рефинансирование, депозитные сертификаты НБУ.

LIQUIDITY OF THE BANK AND THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE AS AN INDICATOR OF BANKING EFFICIENCY

The article considers the main approaches to determining the liquidity of the bank. It is noted that the most important bank's liquidity aspect is the coordination in terms of attraction and placement of bank resources. Analysis domestic bank's assets and liabilities term structure revealed a significant predominance of borrowed funds on demand and placement these resources mostly in medium and long-term assets, which generates a significant liquidity risk of the banking system. Domestic banking institutions found themselves in a situation of excess short-term liquidity and limited long-term borrowed resources. Excess liquidity generates a negative impact on the efficiency of the banking system, as it leads to a decrease in the level of profit. The low level of long-term liabilities of banks creates obstacles to the expansion of credit policy. In the paper it is examined compliance of liquidity standards in the banking system. It is substantiated that the calculation of banking standards at the system level is incorrectly reflects changes in the level of liquidity, it is more appropriate to monitor the standards for each specific bank. The dynamics of NBU operations on refinancing and sale of certificates of deposit to Ukrainian banks is studied. There was a significant increase in funds invested by banks in NBU deposit certificates, which indicates their considerable attractiveness as a tool for liquidity management. It was determined that banks followed a prudent policy of asset formation, preferring risk-free operations and obtaining a guaranteed income, in fact, minimizing lending. The main problematic aspects of ensuring the optimal level of liquidity of the banking system of Ukraine and ways to neutralize them are identified. It is justified that the main efforts of banks should be aimed at attracting long-term funds from customers both by providing customers with favorable conditions and by using modern marketing techniques. The strategic guidelines for ensuring a sufficient level of liquidity of the banking system by the state are the introduction of long-term targeted refinancing under government development programs and further reduction of interest rates on deposit certificates that will direct free funds of banks to the economy.

Key words: bank liquidity, liquidity ratios, discount rate, assets, liabilities, refinancing, NBU certificates of deposit.